



כ"ג כסלו ה'תשפ"ב	כניסת שבת	יציאת שבת
ירושלים	15:56	17:15
ת"א	16:17	17:16
חיפה	16:04	17:14
באר שבע	16:18	17:17

אילול של צחוק

פרשת "וישב"

המדרש (ב"ר פד), מוצא ארבע תקופות קשות בחייו של יעקב אבינו שנרמזות בפסוק הבא מספר איוב: "לא שָׁלַחְתִּי, וְלֹא שָׁקַטְתִּי וְלֹא-נָחַתִּי; וְיָבֵא רָגְזִי." (ג', כ"ו). ומבאר המדרש: "לא שלוחי - מעשיו, ולא שקטתי - מלבן, ולא נחתי - מדינה, ויבא רגוז - בא עלי רגזו של יוסף".

ויש לשאול: מה טעם היה צריך יעקב אבינו לעבור את כל הצרות והייסורים האלו עד הגיעו אל המנוחה והנחלה?

במדרש תלפיות כתב בשם הג"ל רז"א, שכל הצרות שבאו על יעקב, באו עליו כדי שלא יבוא לידי גאוה על עשיו אחיו. ובכוונת דבריו בארו, שאם היה ליעקב שלווה ורוגע, הרי שהיה יכול להגיע לידי גאוה, והרי "תועבת ה' כל גבה לב" ואין שכינה עמו, וכשאין שכינה אין סייעתא דשמיא ואין הצלחה לאדם במעשיו, לכן הביא הקב"ה על יעקב צרות, ייסורים וחוסר מנוחה, ובזה הרגיש בשפלות ולא הגיע לגאוה כנגד עשו, ובזה זכה והצילו הקב"ה "וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב, בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אֶבְיוֹ" ללא פחד מאחיו.

מכאן, שעל כל אחד לדעת שכל קושי וצער שבאים על האדם, יש בהם יד ה' ואין אנו יודעים סיבתם, אבל בוודאי אחרי שהם מגיעים, אז יש בהם גם כוונה להוריד אדם מהתנשאותו ומגאותו, כי אם יחיה תמיד ברוגע ושלוה הרי יכול להגיע למצב של "תועבת ה' כל גבה לב", ה' ירחם.

ייחודו של יוסף מתבלט עוד לפני לידתו. רחל היא האישה האהובה על יעקב והאישה שהייתה מיועדת לו מלכתחילה, אולם, במשך זמן רב רחל הייתה עקרה. לאה יולדת, ורחל עקרה. אמנם ליעקב יש בנים רבים, אך בבית יש ציפייה מתמדת ללידת הילד המיוחד: הילד של רחל. וכאשר הוא נולד - בוודאי הייתה התרגשות גדולה בבית ותחושה שהנה נולד הבן המיוחד, שהוא יהיה הבן העיקרי של המשפחה.

ואכן, בתחילת הפרשה, מתואר יוסף כבעל מעמד מיוחד בבית יעקב. "וַיִּשְׁרָאֵל, אֶהָב אֶת-יוֹסֵף מִכָּל-בָּנָיו--בְּיִשְׂרָאֵל. וְיִשְׂרָאֵל, וְעֵשָׂה לוֹ; וְעֵשָׂה לוֹ, כְּתֵנֶת פְּסִים." (ל"ז, ג'). ומפרש הרמב"ן ז"ל, שאין רק פירוש "בן-זִקְנִים" - בן שנולד לאביו לעת זקנתו, אלא שיוסף עצמו היה בן שיש בו תבונת ישישים "שמסר לו חכמה וסתרי תורה ומצאו משכיל ובעל סוד בהם כאילו היה זקן ורב בימים". מעמד זה בנוסף לחלומות שחלם, התפרש כרצון להנחיל את בית יעקב, וגרם למתח בין האחים.

"וַיִּרְאוּ אֶחָיו, כִּי-אֵתוּ אֶהָב אֶבְיָהֶם מִכָּל-אֶחָיו--וַיִּשְׁנְאוּ, אֹתוֹ; וְלֹא יָכְלוּ, דַּבְּרוּ לְשָׁלֵם." (ל"ז, ד')

התורה מראה לנו כאן, כיצד הולכת השנאה ומתפשטת כאש בשדה קוצים: בתחילה, היה זה רק "וְלֹא יָכְלוּ, דַּבְּרוּ לְשָׁלֵם.", ואח"כ הגיעו למצב של "לִכְבוֹ וְנִהְרְגָהוּ", וזאת עלינו ללמוד מכאן, שאם יש לאדם איזה כעס או טענה כלפי חברו, אל לו להשאיר את הכעס בלבו, ואם יכול למחול ימחול, ואם לאו, ילך אצל חברו וירצה לפניו את טענותיו עד שיתבררו הדברים ויתבטל הכעס. ואומרת הגמרא (פסחים ק"ג ע"ב): "שלשה הקדוש ברוך הוא אוהבן: מי שאינו כועס ומי שאינו משתכר ומי שאינו מעמיד על מידותיו" (שמוחל וסולח בכל לבו).

"וַיִּקְמוּ כָל בָּנָיו ... לְנַחְמוּ וַיִּמְאֵן לְהַתְנַחֵם... וַיִּבְנֶן אֹתוֹ אֶבְיוֹ" (ל"ז, ל"ה)

ומפרש רש"י: וימאן להתנחם - אין אדם יכול לקבל תנחומין על החי וסבור שמת, שעל המת נגזרה גזירה שישתכח מן הלב ולא על החי".

כתב בעל ההפלאה ב'פנים יפות', שהגזירה שהמת משתכח מן הלב, זו לא סתם גזירה, אלא הסיבה היא בגלל שהמת כבר לא בחיים, ולכן הוא לא מתגעגע ומשדר את געגועיו אל האנשים שנותרו בחיים, וכך הוא משתכח אצלם. אבל במקום שהם סבורים שהוא מת ובאמת הוא חי, כמו אצל יוסף שחשבו שהוא מת אבל הוא היה בין החיים, אז יוסף עורר געגועים אל אביו, ובגלל שיש כמים פנים לפנים לא יתכן שיעקב יתנחם, כי הוא מרגיש שיוסף מתגעגע אליו וכגון זה אין גזירה שישתכח מן הלב.

הרב שלמה הופמן זצ"ל בקובץ ועדים (עמ' 137) מביא את דברי הפנים יפות ואומר: זאת אומרת אם אתה מתגעגע ואין לך תשובה, אז לאט לאט הגעגועים שלך יחלשו וישתכחו מן הלב, אבל כשאתה מתגעגע והוא

חי, הוא ירגיש את הגעגועים ואתה תקבל בחזרה את הגעגועים ולכן אין אפשרות שיתנחם.

ורואים שהגעגועים עוברים מרחקים אדירים - 'מחברון לקהיר' זה מרחק של מאות קילומטרים, אבל משום שאלה חוקי הטבע, בכל מקום בעולם אם מישוה יעורר אליך אהבה, שנאה, קנאה, "אתה תרגיש". ע"כ.

יוסף מורד למצרים ונמכר לעבד לפוטיפר - שר בית-המטבחיים של פרעה מלך מצריים. אשתו של פוטיפר, מתאהבת בעלם העברי יפה-התואר. היא מנצלת הזדמנות שאין איש בבית ומנסה לפתות את יוסף.

"וַתִּתְּפֹשֶׁהוּ בְּבִגְדוֹ לְאִמֶּרָה, שִׁכְבָּה עִמִּי; וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ בְּיָדָהּ, וַיֵּנֶס וַיֵּצֵא חֲצוּצָה." (ל"ט, י"ב)

כאשר התנסה יוסף בניסיון הגדול של אשת פוטיפר "באותה שעה באה דמות דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון" (סוטה, ל"ב)

מהדיון המובא שם במסכת סוטה ניתן ללמוד, שיוסף כמעט נכשל. עוד רגע היה קורס מול ההצקה של אשת פוטיפר. גם המילה "וַיִּמְאֵן" - המתארת את הסירוב של יוסף לחיזוריה הרבים - מוטעמת בטעם הארוך בתורה: "שלשלת". הטעם הייחודי הזה מובא בסך הכול ארבע פעמים בכל התורה שבא לעצור את הקריאה השוטפת ולהעניק לה משמעות - המנגינה המוסיקלית של השלשלת באה לתאר נדנדה רגשית, ייסורי נפש, סערת רגשות של אדם ההולך הלוך וחזור. כך באה התורה לרמוז לגבי יוסף שהוא מיאן ולא מיאן.

ויש לשאול: כיצד החיזיון הערטילאי גבר על התאוה? ומדוע נראתה לו דווקא דמות אביו ולא דמותו של סבא יצחק או אברהם? מה באמת נתן ליוסף את הכוח להתעשת, לנוס ולברוח?

הגמרא מספרת (בבא בתרא נח) על רב בנאה, שהיה מתקן את הקברים ומסמן את הגבולות שלהם. פעם ירד אל תוך מערת המכפלה, סימן את גבולות הקברים של האבות והאימהות והגיע לקברם של אדם וחווה. יצאה בת קול, בצרה אותו מלהתקדם ואמרה: נסתכלת בדמות דיוקנו של אדם הראשון, בדיוקנו עצמו אל תסתכל ... פניו של יעקב אבינו מעין פניו של אדם הראשון - "שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם הראשון".

אומר הרבי מלובאוויטש זיע"א: מכאן ניתן להבין מה הימם את יוסף כשראה את "דיוקנו של אביו". יוסף שלמד עם אביו תורה, וידע כי דיוקנו של אביו דומה לזה של אדם ראשון, פתאום תפס מה מונח כאן על כך המאזניים. יוסף הבין שהוא לא עומד לבד מול אשת פוטיפר, אלא היקום כולו עוצר את נשימתו לדעת אם ישלוט ביצרו.

כתב ה'מגלה עמוקות' (קמו): מובא בכתבי האר"י שאדם הראשון פגם בחטא עץ הדעת בשלוש העבירות החמורות: עבודה זרה [שסירב לקב"ה], גילוי עריות [שעורר רוח תאוה], ושפיכות דמים [גרם את המוות] ... ואחר כך נתקן על ידי ג' אבות: אברהם תיקן עבודה זרה [הפיץ אמונה], יצחק תיקן שפיכות דמים [במעשה העקידה] ויעקב תיקן גילוי עריות [מיטתו שלמה].

כאשר ראה יוסף את "דיוקנו של אביו" - שהיה דומה כאמור לדיוקנו של אדם הראשון - הוא תפס את ערך המעשה שלו. הוא קלט שהוא מחזיק פצצת אטום ביד. עליו מוטל לשמור על התיקון שהשלים אביו, של אותה רוח תאוות גילוי עריות שהתרסקה בחטא עץ הדעת. כך שזאת לא החלטה פרטית שלו האם להיכשל או לשלוט, הוא עומד להכריע את גורל העולם כולו וזה פעל אצלו לעמוד בניסיון באופן של 'וינס ויצא החוצה', לנצח את תאוותו ולהתקדש לתפקידו הנעלה בעתיד.

כאשר מבינים את המשמעות של מצווה ועבירה - שבכך מכריע האדם את גורל העולם כולו ולא רק גורל עצמו - מובנת היטב גם המשמעות של כח הבחירה שבידינו, ואומר הרמב"ם הלכות תשובה ג, ד: צריך כל אדם שיראה עצמו כאילו חציו זכאי וחציו חייב, וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב: חטא חטא אחד, הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף חובה וגרם לו חשאתה. עשה מצוה אחת - הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלחה.

המפתח להצלחה אמיתית ומוחלטת בחיים.

לאחר שאחיו מכרו אותו לעבדות והוא החל לשמש כעבד לפוטיפר, מנכבדי חצר המלוכה המצרי, הבחין אדונו, כי יוסף אינו עבד רגיל.

עד מהרה אדונו נוכח לדעת כי "וַיְהִי ה' אֶת-יוֹסֵף, וַיְהִי אִישׁ מְצַלִּיחַ" (לט), עקב כך פוטיפר ממנה אותו לנהל את משק ביתו: "וַיִּפְקְדֵהוּ, עַל-בֵּיתוֹ, וְכָל-יֵשׁ-לוֹ, נָתַן בְּיָדוֹ".

אך בינתיים מתבשרות הצרות. יוסף, "יִפְה-תֵּאָר וַיִּפֶּה מַרְאֵה", מושך את תשומת לבו של אשת אדונו. כשהוא דוחה את ניסיונות ההתקרבות שלה היא גורמת שיגיע לבית הכלא. אולם לא חולף זמן רב עד שהאסיר החדש מצליח למצוא חן בעיני הסוהר. "וַיְהִי ה' אֶת-יוֹסֵף, וַיְהִי אִישׁ מְצַלִּיחַ, כַּתּוּצָא מִכָּךְ שֶׁר בֵּית-הַסֹּהֵר מִמֶּנָּה אֶת יוֹסֵף לְנַהֵל אֶת בֵּית הַסֹּהֵר וְאֶת שָׂר הָאֲסִירִים: "וַיִּתֵּן שֶׁר בֵּית-הַסֹּהֵר, בְּיַד-יוֹסֵף, אֶת כָּל-הָאֲסִירִים, אֲשֶׁר בְּבֵית הַסֹּהֵר; וְאֶת כָּל-אֲשֶׁר עֹשִׂים שָׁם, הוּא הָיָה עֹשֶׂה".

קריאה דקדקנית של הבלדי הנוסח שבין תיאורי שתי ההצלחות בתורה – זו שבביתו של פוטיפר וזו שבבית הכלא – חושפת את המפתח להצלחה אמיתית ומוחלטת.

כשהבורא כלל אותך ברשימת המועמדים לנחול הצלחה בחיים, פתוחים לפניך שני נתיבים אפשריים שבהם תוכל לצעוד: **האחד** – לחשוב כי ידך שלך היא משיגה את ההצלחה, בסיוע ובתמיכה של האלוקים.

השנייה - היא לראות ולהבין כי אלוקים הוא המקור האמיתי להצלחתך, ואילו המאמץ האנושי משמש רק כלי שדרכו זורמת אליך ברכת הבורא.

כאשר יוסף היה עבד בבית פוטיפר, הוא הניח שהוא השיג את הצלחתו במו ידיו – בעזרתו של אלוקים, כמובן. "וַיִּכַּל אֲשֶׁר-הוּא עֹשֶׂה, ה' מְצַלִּיחַ בְּיָדוֹ". אך בהיותו אסיר תפיסתו השתנתה: "וַיְהִי ה' אֶת-יוֹסֵף, וַיְהִי אִישׁ מְצַלִּיחַ, כַּתּוּצָא מִכָּךְ שֶׁר בֵּית-הַסֹּהֵר מִמֶּנָּה אֶת יוֹסֵף לְנַהֵל אֶת בֵּית הַסֹּהֵר וְאֶת שָׂר הָאֲסִירִים, אֲשֶׁר בְּבֵית הַסֹּהֵר; וְאֶת כָּל-אֲשֶׁר עֹשִׂים שָׁם, הוּא הָיָה עֹשֶׂה".

אלא צמחה כולה ממקור על-טבעי. המפתח להצלחה בעולמנו זה הוא לפתוח בחיינו מרחב לברכותיו של הבורא, להכין את עצמנו להיות כלי לברכותיו של הבורא. ככל שתהיה פחות עסוק בעצמך, כך תשאיר מרחב גדול יותר שיוכל להתמלא בנוכחותו של אלוקים ובשפע החסד והברכה הנלווים אליה.

כשהפך יוסף לאסיר הוא היה שבור לחלוטין. הקטנה נוספת זו של עצמיותו סללה את הדרך לנוכחות אלוקית שלמה יותר בתוך ישותו. כעת כבר לא הייתה הצלחתו מוגבלת לידי, אלא הגיעה ממקור גבוה ממנו הרבה יותר.

חווית העבדות העניקה ליוסף מידה בריאה של ענווה. ככל שהצטמצמה הערכתו העצמית כן גדלה נוכחותו של אלוקים בחייו, והצלחתו גדלה והלכה, כפי שנקרא בשבוע הבא בעת הגיעו לפרעה: "וַיַּעַן יוֹסֵף אֶת-פְּרֹעֶה לֵאמֹר, בְּלִעְדֵי: אֱלֹקִים, יַעֲנֶה אֶת-שְׁלוֹם פְּרֹעֶה." ומפרש רש"י:

"אין החכמה משלי אלא אלוקים יענה, יתן ענייה בפי שלום פרעה:" זוהי אפוא הדרך המוליכה מבית הסוהר להצלחה. כדי לקבל את ברכת השמים ואת שפע ההצלחה ייתכן שתידרש לעבור במשך תקופה מסוימת ב"בית הסוהר". אולם אפשר שמקרהו של יוסף הוא מקרה קיצוני. רובנו יכולים להתחיל בכך שנעלם את האגו שלנו מאחורי מנעול וברית.

חנוכה – אז והיום

כמעט אלפיים ומאתיים שנים חלפו מאז נס **חנוכה**, אך למרות מרחק הזמן, החג אותו נציין בתחילת השבוע הבא משקף להפליא את הדילמות העומדות לפתחנו: מלחמתם של היוונים הייתה "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך". המלחמה הייתה נגד האלוקות. היוונים שללו את ההתייחסות לתורה כאל תורת ה' ולמצוות כאל חוקי רצונו יתברך.

כתוצאה מכך קם מאבק החשמונאים. הוא לא החל מתוך מניעים לאומיים, ולא נולד משאיפה להשיג עצמאות מדינית. הוא נולד כדי להשיג **חירות רוחנית**.

החשמונאים היו אז מעטים מול רבים, לא רק לעומת היוונים – אפילו בתוך העם היהודי הם היו מיעוט חלש.

העילית השלטונית החברתית והתרבותית בתוך העם היהודי הייתה קבוצת המתיוונים שהתיידדו עם היוונים, למדו את תרבותם, חילולו שבת ומועד, אכלו טריפות, לא שמרו על הטהרה היהודית והתייחסו בקלות ראש כלפי מצוות התורה.

בידי החשמונאים לא היו כוח, עוצמה ואהדה ציבורית, אבל הייתה להם **אמונה ונחישות. ועל-ידי תשובה ומסירות-נפש באה הישועה האלוקית הפלאית** – נס חנוכה. אך בנוסף, בזכות המאבק הזה למען העצמאות הדתית, הושגה בסופו של דבר גם העצמאות המדינית.

המשך תולדותיה של ממלכת החשמונאים משקף אמת זו גם מהכיוון השני. כל עוד הייתה העוצמה הרוחנית שלמה, פרח הממלכה ושגשגה.

דעיכתה וקריסתה החלו ברגע שאיבדה את כוחה הדתי-ערכי ואת עצמאותה הרוחנית. **היחלשות רוחנית זו היא שצריכה להדאיג אותנו יותר מכל**. על-כן חיזוק הזהות היהודית הוא צורך קיומי.

סיפור חנוכה הוא סיפור המתעד את ניחוח המונותיאזם והמסורת היהודית על התרבות הפגאנית ומנהיגה, את הניחוח של האורות הקטנים והטהורים של המקדש על הלפידים הבורעים שהיו רחוקים מטוהר. **רק מי שזוכה להבין את הנפלאות של האירועים שקרו לנו "בימים ההם" יוכל גם להבחין ולהודות בנסים שבהם אנחנו נתקלים כאן בישראל גם "בזמן הזה"**.

התעוררות גדולה עוררו צדיקי הדורות את שומעי לקחם על ענין מצות הדלקת נרות חנוכה, והיו מלהיבים אותם בהתעוררות נפש עצומה. ומצווה מן המובחר להדליק את נרות חנוכה בשמן זית, שאורו צלול

מסופר על גבאי צדקה, שהגיע לאיטליה כדי להתרים כסף לטובת מוסדות תורה בירושלים, והוא מצא אכסניה אצל אחד הגבירים הגדולים. הגבאי היה מופתע מהעושר בארמונו של הגביר. מנורת קריסטל השתלשלו מהתקרה, על רצפת השיש היו פרושים שטיחים מפוארים, השולחן היה ערוך בכלים מפוארים וכך הלאה והלאה.

לפתע הוא שם לב לדבר מוזר מאד: חנוכית זהב ענקית הייתה במזונו, וסמוך לה היו מונחים שברי בקבוק. תמה הגבאי, מה הקשר בין שברי הזכוכית לארמון שכזה? הגביר שראה את הגבאי המשתומם, שאלו: "בוודאי הנך מתפלא מה עושות כאן הזכוכיות הישנות!?"

"אכן כן", ענה לו הגבאי. השיב לו הגביר: "אני חייב לשברים אלו את כל עולמי... הם יקרים לי יותר מכל הזהב והכסף שהנך רואה בביתך!"; תוך כדי שהוא מסביר לגבאי את פשר הדברים, החל לגולל את סיפורו:

"נולדתי בהולנד, למדתי שם בשיבה, חשבתי שאשאר שם כל ימי חיי, אך כשהגעתי לגיל מצוות, סבי שגר באיטליה שלח מכתב, וביקש ממני שאני הנכד הכבוד, אבוא לעזור לו בחנותו תקופה קצרה, היות והוא אינו חש בטוב. הורי הסכימו ואף עודדו אותי לנסוע. כך מצאתי את עצמי עוזב את עולם התורה ועובר לחיי מסחר, עזרתי לסיב בחנות מבוקר ועד ערב, אבל לצערי מצבו של סבי החמיר ולאחר זמן מה הוא נפטר.

"הייתי כבר שקוע בעולם המסחר, ההצלחה האירה לי פנים, נהניתי מכל רגע שהרווחתי במו ידי, עסקי פרחו מיום ליום, פתחתי סניפים רבים. הודעתי להורי שאני נשאר באיטליה, היות והייתי עסוק בניהול העסק מבוקר עד לילה.

"הצעד הראשון של הידרדרותי, היה כאשר הייתי מאד טרוד בעבודה ונאלצתי לוותר על תפילת ערבית. לא חלף זמן רב ודילגתי על שחרית, בתירוץ שזה 'רק היום', כמובן שעבירה גוררת עבירה וגם מנחה כבר לא התפללתי, ההידרדרות הייתה במדרון תלול מאד, עד כדי שלא נשאר בי שמץ של יהדות. לאחר זמן התחתנתי, נולדו לי ילדים, שגם בהם לא היה זיק של יהדות, בעקבות כך שלא חינכתי אותם בדרך של אבי וסבי.

"והנה יום אחד כשהלכתי ברחוב, אני רואה קבוצה של יהודים משחקים. לפתע אני שומע זעקה נוראה. התקרבותי למקום וראיתי ילד ממרר בבכי, וסביבו ילדים שמנסים להרגיעו. ניגשתי אל הילד ושאלתי אותו: 'מה קרה לך?'; ענה לי הילד בעיניים אדומות ובקול כוכים: 'אני בצרה צרורה! מה אגיד לאבא?!'. 'מה קרה, אולי אני יכול לעזור לך?'; שאל הגביר. אולם הילד, שהיה בסערת רגשות, לא הצליח להוציא מילה מפיו. חבריו הסבירו לי שהילד הגיע ממשפחה עניה, אביו חסך במשך תקופה ממושכת פרוטה לפרוטה עבור בקבוק שמן זית, כדי שיוכל להדליק את נרות חנוכה בהידור. היום אחרי הצהרים הוא שלח את בנו לקנות לו את השמן, כשהוא מזהיר את בנו שלא יתעכב בדרך, ויבוא ישר הביתה כדי שהבקבוק חס וחלילה לא יישבר. הילד אכן קנה את הבקבוק, אך כשראה את חבריו שכח מאזהרותיו של אביו, ותוך דקות הבקבוק נשבר לרסיסים.

"לבי נתמלא צער ורחמים על הילד. אמרתי לילד שיתלווה אלי לחנות, ושם קניתי לו בקבוק שמן זית שהיה גדול בהרבה יותר מהקודם. האושר חזר לפניו, וכל הילדים השתתפו בשמחתו". המשך הגביר לספר לגבאי: "מה הביתה באותו ערב המשיכו להדהד באוזני המילים: 'מה אגיד לאבא? מה אגיד לאבא?'. חשבתי על עצמי. 'באמת, מה אגיד לאבא? מה אגיד לאבא שבשמים שהפקיד בידי נשמה יקרה, וציווה עלי לשמור עליה, מה אומר לאבא אחרי פטירתך? הרי הפניתי עורף ליהדות! איזה תירוץ אומר לאבא שבשמים ביום הדין!?"

"בו במקום חזרתי למקום שהילדים שהו בו, אספתי את שברי הבקבוק מהרחוב, ולקחתי אותם לביתי. עוד באותו הלילה, לתדהמתם של אשתי וילדי, הדלקתי את נר החנוכה, מה שלא עשיתי כבר שנים רבות.

"ובכל לילה שעבר הדלקתי נר נוסף, התבוננתי בנרות המרצדים, ובלבי הרבה תקווה. נזכרתי בהורי, בביתי ובלילות. בחנוכה התחילה הדרך שלי חזרה לשרשי היהדות ולקיום המצוות. עכשיו אתה מבין מדוע כה יקרים בעיני שברי זכוכית אלו!"; סיים הגביר את דבריו בהתרגשות.



לע"נ אסתר מזרחי בת יחזקאל וכתון ז"ל

נלב"ע ב' טבת ה'תש"פ. ת.נ.צ.ב.ה.



לע"נ ר' יצחק ב"ר נסים מזרחי ז"ל

נלב"ע י"ח תשרי ה'תשס"ט. ת.נ.צ.ב.ה.